

ХӨГЖИЖ БУЙ ОРНУУДЫН ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ ШИНЭТГЭЛ ДЭХ ПРАКТИК ЗАРЧМУУД

Ц.БАТБОЛД

Доктор, дэд профессор, МУИС, ШУС, Нийгмийн Ухааны Салбар,

Улс төр судлалын тэнхим

Х.ГАНТУЛГА

Улс төр судлалын тэнхимийн докторант

Түлхүүр үг: Улс төрийн институцийн төлөвшил, төрийн бодлогын мөн чанар, улс төрийн хүсэл зориг, Үр дүнгийн гэрээ, чанарын өрсөлдөөн, нийгмийн хариуцлагын механизм,

Товч агуулга: Төрийн захиргааны үйл ажиллагаа өмнө нь хууль болон бодлогын хэрэгжүүлэлтэд гол нь үр ашигтай байхыг шаардаж байсан бол, өнөөгийн захиргааны өөрчлөлтийн мөн чанар нийгэмд үр дүнтэй үйлчилгээ үзүүлэхэд чиглэгдэж байна. Засгийн газрын стратегийн цөм нь шийдвэр гаргахдаа сонгогдсон улс төрчид болон төрийн үйлчилгээний туршлагатай мэргэжилтнүүдтэй өндөр түвшинд хамтран ажиллах, мөн засгийн газар төвлөрсөн бус төрийн бүтэц дээр суурилж агентлагуудын процедураас илүү үр дүнгээ хариуцах чадвартайгаар зохион байгуулагдах, үр ашигтай нийгмийн үйлчилгээг хангахын тулд орчин үеийн мэдээлэл харилцааны технологиор хангагдсан байхад чиглэгдэж байна.

Abstract: Public administration plays a central role on the Millennium Development Goals(MDGs) because they will only be achieved to the extent that the national states in the developing countries count with state organizations strong enough to promote them. In the case of the poorer countries, for which the attainment of these goals will depend on the support of developed countries through the UN system international institutions, such aid also will depend on the governance capacity of each country and particularly on the quality of the more general instrument of collective action they count with: the state organization and its public administration.

In each country, the strength or capability of the state organization depends, first, on its democratic political institutions, that make the rule of law effective, human rights assured, and the government or administration, legitimate.

XX зууны 80-аад оноос эхэлж, өдгөө ардчилсан улс орнуудыг бүхэлд нь хамраад буй төрийн буюу нийтийн захиргааны шинэтгэл нь намуудын улс төрийн бодлого, сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн гол чиглэлийн нэг байсаар ирсэн бөгөөд одоо ч чухал асуудал хэвээр байна. Захиргааны шинэтгэлийг хэрэгжүүлж буй улс орон бүр тухайн улс орны нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн онцлог, улс төрийн засаглал, төрийн захиргааны үйл ажиллагаа дахь тулгамдсан асуудлууд тэдгээрийг шийдвэрлэх арга замыг ямар нэгэн хэмжээгээр тодорхойлон хэрэгжүүлж, янз бүрийн харилцан адилгүй эерэг үр дүн болон тодорхой сөрөг үр дагаваруудад хүрсэн байдаг.

Захиргааны шинэтгэлийг хэрэгжүүлж буй улс орнуудын нийтлэг тал нь энэ үйл ажиллагааны хүрээнд өмнө нь ихэнхдээ хууль болон бодлогын хэрэгжүүлэлтэд гол ач холбогдол өгч, захиргааг үр ашигтай байлгахад анхаардаг байсан бол, өнөөгийн захиргааны өөрчлөлтийн мөн чанар нь нийгэмд үр дүнтэй үйлчилгээ үзүүлэхэд чиглэгдэж байна. Засгийн газрын стратегийн цөм нь шийдвэр гаргахдаа сонгогдсон улс төрчид болон төрийн үйлчилгээний туршлагатай мэргэжилтнүүдтэй өндөр түвшинд хамтран ажиллах, мөн засгийн газар төвлөрсөн бус төрийн бүтэц дээр суурилж агентлагуудын процедураас илүү үр дүнгээ хариуцах чадвартайгаар зохион байгуулагдах, үр ашигтай нийгмийн үйлчилгээг хангахын тулд орчин үеийн мэдээлэл харилцааны технологиор хангагдсан байхад чиглэгдэх болсон юм. Гэвч эдгээр шинэтгэлийн хандлага нь дараах хүчин зүйлсээс ихээхэн хамаарна.

Үүнд:

1. Ардчилсан улс төрийн институцуудыг оновчтой төлөвшүүлэх; Энэ нь хүний эрхэд хуулиар баталгаа өгсөн хуулийн үр ашигтай засаглал байх, засгийн газар ба төрийн захиргаа нь легитимтэй эсэхээс илүү шалтгаална.
2. Төрийн бодлогын мөн чанар; Энэ нь улс орны нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэхэд бодит үр нөлөө үзүүлдэг байх, шийдвэр гаргах болон хэрэгжүүлэх түвшиндээ ардчиллын үнэт зүйлс, бодлогын зорилтуудад чиглэсэн эсэхээс шалтгаална.
3. Улс төрийн хүсэл зориг; Улс төрчдийн дийлэнх нь захиргааны өөрчлөлтийг хэрэгжүүлэх улс төрийн зорилготой эсэхээс шинэтгэлийн үйл явц ихээхэн шалтгаална.

Тухайлбал, төрийн захиргааны шинэтгэл нь улс төрийн хангалттай дэмжлэгтэй байж сая амжилтанд хүрнэ. Ядуу буурай орнуудын нөхцөлд эдгээр зорилгыг НҮБ болон олон улсын санхүүгийн байгууллагууд, бусад олон улсын байгууллагын системээр дамжуулан хийх хөгжингүй орнуудын дэмжлэг, тусламж, шахалтаас тодорхой хэмжээнд хамаарч байна. Ялангуяа дээрх хүчин (улс төрийн институт, бодлого, инновацийг хэрэгжүүлэх зорилго) зүйлсүүд бүрдээгүй үед захиргааны өөрчлөлт нь зохиомол, тухайн улс оронд идээшихгүй, хэлбэрдлийн шинжтэй үзэгдэл болон хувирдаг гэсэн шүүмжлэл түгээмэл ажиглагддаг. Олон улсын байгууллагын иймэрхүү тусламж, дэмжлэг нь тухайн улс орон бүрийн засаглалын чадвар, хамтын ажиллагааны арга хэрэгслийн чанар, улс төрийн болон төрийн захиргаанаас өөрөөс нь шалтгаална гэдгийг тооцох хэрэгтэй юм. Улс орон бүрийн төрийн байгууллагын чадвар, бэхжилт нь түүх, соёл, уламжлалын онцлогоос хамаарч өөр өөр байх нь зүйн хэрэг.

НҮБ-ийн Хөгжлийн Хөтөлбөр болон Мянганы Хөгжлийн Зорилтуудтай нийцсэн төрийн захиргааны практик зарчмуудын уян хатан, өргөн тодорхойлолтыг тэд гишүүн орнууддаа өгөх нь захиргааны шинэчлэлтэд голлох хувь нэмрийг оруулж магадгүй юм гэж үздэг. Ардчилал бэхэжсэн орнуудын нийтийн захиргааны зарчмуудыг хөгжиж буй орнуудын захиргаанд хэрэглэснээр төрийн илүү үр ашигтай стратегийн цөмийг хэрэгжүүлэн төрийн чадамжийг өсгөж, нийгмийн үйлчилгээг илүү шинжлэх ухааны үр дүнтэй болгоход практик тус нэмэр болох нь зайлшгүй.

Тухайлбал, Мянганы Хөгжлийн Зорилтуудыг хангах хөтөлбөр нь “bottom up approach document” (Доороос дээшлэх хандлагын ба үндсэн зарчмуудыг хөгжүүлэх арга зүй, төрийн захиргааны үндсэн зарчмууд: Байгууллагын үнэлгээн дээр суурилсан шалгуурын жишээнүүд)-д тулгуурлаж байгаа бөгөөд тэд эдгээр зарчмууддаа маш энгийн, тодорхой, ашиглагдаж болохуйц хэмээн тайлбарлаж, хүлээн зөвшөөрөхөөсөө өмнө тухайн улсууд захиргааны институцийг чөлөөтэй сонгож байх зуур нягтлан үзэх, практик зөвлөгөөг санал болгож байна. Эдгээр зарчмууд “ил тод байдал, хариуцлагын тогтолцоо, оролцоо ба плюрализм, үр ашигтай, үр дүнтэй, шударга зарчим, үйлчилгээг ашиглах тухай багтаадаг”⁹⁰ байна. Төрийн захиргааны үйл ажиллагааны зарчмыг тодорхойлоход нэг талдаа эдгээр ерөнхий зарчмуудыг авч үзэх нөгөө талдаа үйл ажиллагааны зарчмын практик шаардлагыг хэлэлцэх шаардлага гарна. “Bottom up approach document” нь “шалгуур дээр суурилсан” хандлагаас “захиргааны стандартчилагдсан зарчмийг” ялгаж өгдөг. Стандартчилагдсан зарчмууд нь “нэг хэмжээ бүгдэд нь тохирдог” гэсэн хандлагын сонгодог асуудалтай тулгардаг. Шалгуур дээр суурилсан хандлагууд нь өөрсдөө энэхүү асуудлыг тодорхойлохоос зугатаж “түгээмэл таамаглал” болох: тусгай бус гүйцэтгэлийн арга хэмжээнүүдийг задлан шинжилсэн ч гэлээ байгууллагын шүүмж, түүний шалгуурын гол элементүүд нь үр дүнтэй байхад чиглэгдсэн, мөн чадавхи өндөртэй гүйцэтгэлийн тухай асуудал юм. Энэ хандлагыг хүлээн зөвшөөрлөө гэхэд доорх сэтгэлгээний шугамуудыг дээр нь нэмж авч хэлэлцэх ёстой болж байна. Энэ нь үйл ажиллагааны ба бүтцийн зарчмууд юм.

Бид үйл ажиллагааны зарчмыг тодорхой ул суурьтай, үйлдлийн прагматик курсэд хамааруулж ойлгох шаардлагатай. Энэ нь уян хатан тайлбарлалыг хүлээн зөвшөөрдөг боловч бас энгийн хэрэгжилтэнд шууд дэмжлэг үзүүлдэг онцлогтой. Бүтцийн зарчим нь төрийн байгууллагын бүтцийн өөрчлөлт, байгууллагын шинэчлэлтийн төлөвлөгөөгөөр хязгаарлагдахгүй бөгөөд хувийн агентлагууд, татварын эх сурвалжаар санхүүжин үйлчилгээ үзүүлэхийг дэмждэг байна. Эдгээр үйл ажиллагааны ба бүтцийн зарчмууд нь гурван хэсэгт хуваагдах бөгөөд тус тусад нь авч үзвэл төрийн бүтэц, төрийн үйлчилгээ, менежментийн хэрэгжүүлэлт зэрэг юм. Төрийн байгууллын нэгдсэн, эсвэл холбооны байх ёстой эсэх нь төрийн бүтцийн тухай асуудалтай холбоогүйгээр төрийн бүх үйлчилгээ шууд хууль ёсны төрийн албан хаагчдаар дамжин хийгддэг. Энэ хүрээнд үүрэг хариуцлагыг төрийн албан хаагчдаар сахиулах шаардлага бий болдог. Төрийн үйлчилгээний гуравдагч талыг нь аутсорсчлох (outsourcing-хөндлөнгийн этгээдүүдээр чанарын нэг түвшинд хямд хөлсөөр үйлчилгээ хийлгэх) нь шинэтгэлийн гол практик алхамын нэг болох ёстой аж. Орчин үеийн нийтийн захиргаа нь тодорхой үйл ажиллагааны чиглэлтэй бөгөөд тодорхой хэмжээнд төрийн үйлчилгээг шууд хангах боловч үйлчилгээнд нь зөвхөн төрийн тусгай үйл ажиллагааг л хамааруулдаг байна. Нийтийн захиргааны бодлого, шийдвэрүүд нь нутгийн захиргааны зарчмаар хэрэгждэг. Энэ нөхцөлд нийтийн захиргааны үйл ажиллагаанууд нь төрийн эрх мэдлийг ашиглах, эсвэл төрийн нөөцийг хянах зэрэгт хамаардаг байна.

Бусад үйл ажиллагаанууд болох төрийн санхүүгийн нэмэлт үйл ажиллагаа, хангамж нь тухайлбал, барилга, цэвэрлэгээний үйлчилгээ гэх мэт бүхлээрээ бизнесийн хэвшлээр аутсорсчлогдчихсон байх бөгөөд нийгмийн үйлчилгээ нь төвлөрсөн бус агентлаг эсвэл иргэний нийгмийн төрийн бус байгууллагаар аутсорсчлогдсон байх ёстой болдог байна. Харин туршлагатай төрийн албан хаагчид ба улс төрчдийн стратегийн цөм нь тэдэнд хатуу хариуцлага тооцдог төрийн хэлбэртэй байна. Үүнийг ажиглавал бүтцийн реформ нь төрийн үүрэг ролийн тухай юу ч хэлээгүй бөгөөд харин төрийн үйлчилгээ нь зөвхөн мэргэшсэн боловсон хүчнээр л хангагдана гэдгийг онцолжээ.

Төрийн захиргааны ийм үйл ажиллагааг таамаглахад бие даасан агентлаг эсвэл ТББ-ууд үргэлж төрийн яамдаас илүү үр дүнтэй, үр ашигтайгаар хариуцлагыг тооцож магадгүй юм. Харин төдийлөн эрх мэдэлгүй, гүйцэтгэгч төрийн албан хаагчид нь төрийн үйлчилгээнд бие даасан шинжтэйгээр голлох үүрэг гүйцэтгэж, гүйцэтгэлийн хариуцлага хүлээх ёстой болж байна. Ийм захиргааны бүтэц төрийн албанд шууд нөлөөлнө. Зохицуулагч агентлагууд нь угаасаа ТББ-ын төлөө ажилладаггүй. Өөрөөр хэлбэл, зохицуулагч агентлагууд давхар үүрэгтэй. Нэг нь үйлчилгээний аутсорсыг хангаж, нөгөө нь нийгмийн хариуцлагыг тооцох гэх мэт.

⁹⁰ United Nations' Economic and Social Council (2005) “Bottom-up Approaches and Methodologies to Develop Foundations and Principles of Public Administration: The Example of Criteria-Based Organizational Assessment”, p. 6.

“Bottom-up approach document” нь иргэний нийгмийн болон төрийн бус байгууллагыг дайчлан тэдний чадвар багтаамжийг ашиглан иргэдийн ашиг сонирхлыг дэмжих, төрийн албан хаагчдад хариуцлага тооцоход, мөн төрийн үйлчилгээг хангахад ашиглаж болох төрийн захиргааны тухай асуудал юм. Төрийн захиргааны энэ үүрэг одоо болтол эхний хэлэлцүүлэгт байсаар байна. Төрийн захиргааны үүрэг нь улс төрчидтэй цуг хуулийг мөрдүүлэх, шинэ бодлого, шинэ байгууллагын загварыг нарийвчлан боловсруулах, төрийн татварын нөөцийг зөв ашиглах, аутсорсчлогодсон байгууллагын үйлчилгээнд нийгмийн өмнөөс хариуцлага тооцоход чиглэгдэх явдал юм.

Төрийн албыг чадвартай, туршлагатай, өндөр нэр хүнд бүхий төрийн албан хаагчдаар бүрдүүлнэ. Тэд уян хаган карьерийг даган, техникийн шинжтэй асуудал дээр туршлагажсан, сайн цалинтай байх ёстой бөгөөд улс төрчид, сайд эсвэл ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь өндөр түвшинд төрийн албыг шахаж ажиллуулна. Мөн төрийн албанаас гадуурх албан хаагчдийг хязгаартайгаар бий болгохыг зөвшөөрч болно. Бүх яам, агентлаг бүр төрийн аппарат дотор эсвэл төрийн аппаратаар санхүүжсэн бол зорилгоо тодорхойлсон стратегийн төлөвлөгөөтэй байж бодлогын гол сонголт нь зорилгодоо хүрэхэд зохицох ёстой болох аж. Агентлаг зорилгодоо хүрэхийн тулд хариуцлага хүлээх чадвартай байж, зорилгодоо хүрэхдээ нөөцөө үр дүнтэйгээр ашиглах ёстой. Ийм нөхцөлд агентлагууд төвлөрсөн бус байх ёстой болж байна. Төвлөрсөн бус агентлагуудад яаж хариуцлага тооцдог байх вэ гэдэг асуудал гарч ирнэ. Үндсэндээ агентлагт хариуцлага тооцох гурван үндсэн хэлбэр байна гэж үзжээ. Үүнд:

а. Үр дүнгийн гэрээгээр байгуулсан менежментээр;

б. Сайн чанарын төлөө өрсөлдөөнөөр удирдуулсан хэлбэр;

в. Нийгмийн хариуцлага тооцох механизм болох иргэний нийгмийн байгууллагууд, иргэний зөвлөл чухал үүрэгтэй.

Энэ гурван нөхцлийн доороос-дээш хандах хандлага дээрх хэрэглээний тал нь:

1. Үр дүнгийн гэрээгээр байгуулсан менежмент: Баримтуудаас авч үзвэл гүйцэтгэл дээр суурилсан засгийн газар нь норматив хэм хэмжээг баримталж, үр дүнгээр удирдах систем нь нөөц ба үр дүнгийн дундах шүүмжлэлийн гол шугам болж байна. Уг системийн загвар нь засгийн газрын менежерүүд, төрийн захиргааны академийн мэргэжилтнүүд энэ салбарын бусад судлаачидтай өргөн зөвлөлтөөн, хэлэлцүүлэг хийсний дараа сонгогдсон байх нь зохистой юм.
2. Сайн чанарын төлөө өрсөлдөөнөөр удирдуулсан хэлбэр: Улсын салбарын байгууллагууд, олон нийтийн болон хувийн салбарынхан үйлчилгээний нэгдсэн өртгийн тайлбар дээр улам их өрсөлдсөөр байна. Мөн үйлчилгээний чиг хандлага, нөөцийн үр дүнтэй хэрэглээн дээр чмаргалдсаар л байдаг. Төрийн захиргааны нэг хязгаарлагдмал хандлага бол ашгийн өсөлт, нөөцийн үр дүнтэй хэрэглээг чухал мэт боддог ч нийгмийн баялгийг хамгаалах, тухайлбал хүрээлэн буй орчныг хамгаалах нь бас чухал бөгөөд үүнийг тооцсон байх нь маргааныг бууруулах гол нөхцөл болно.
3. Нийгмийн хариуцлагын механизм: Төвлөрсөн бус засаглал ба салбар компанийг авч үзвэл энэ нь тэдний “нэгдэл дээр суурилсан байгууллагын хандлагыг”⁹¹ дэмждэг байна. Иргэд болон иргэдийн төлөөлөл шууд нэгдсэн зөвлөгөөнд оролцдог бөгөөд иргэний зөвшөөрөл ба бусад орон нутгийн ашиг сонирхлыг тодруулах, орон нутгийн хөтөлбөрийг үнэлэх зэрэг нь төрийн албан хаагчдад хариуцлага тооцоход баталгаа болдог.

Үйлдвэржсэн нийгмийн төрийн бүтэц, үйлчилгээ нь шууд төрөөс буюу дээрээс бюрократ загвараар чиглүүлэн хангагдаж, дунд, доод түвшиндээ олон төрийн албан хаагчдыг ашиглаж зорилгоо хэрэгжүүлдэг байсан билээ. Орчин үеийн төрийн захиргааны шинэтгэлийн процессийн зарчим нь бага багаар энэ үүргийг шилжүүлэх хэлбэрээр хэрэгжих бөгөөд төрийн албан хаагчдын эрхүүд хүндлэгдэж, ёс зүй өндөр байх ёстой болж байна. Учир нь бага багаар шилжилт хийсэн төрийн албан хаагчид төрийн бодлого, түүний нөөцийн санг өөрсдөө гардан хэрэгжүүлэгчид биш, харин түүнийг чиглүүлэн хуваарилах үүргийг хууль, дүрэм журмын дагуу шударга ёсны зарчмаар гүйцэтгэж, хэрэгжилтэнд нь мониторинг, хяналт тавьдаг нийгмийн эрх ашгийг хамгаалагчид болон хувирах ёстой аж. Энэ нөхцөлд байгууллагууд шинэ зарчмын дагуу бий болж, хуучин нэг нь бага багаар шилжилт хийнэ. Энэ нь ямар ч нөхцөл байдалд төрийн захиргаа түгээмэл үр дүнтэй, уриалгахан байх бөгөөд стандарт бус чанартай байж болно гэдгийг тооцох хэрэгтэй юм.

Ийм төрийн захиргаа нь шийдвэр гаргах түвшинд улс төрийн засаглалтай улам ойртож, улс төрийн бодлого, шийдвэрийн стратегийг үндэсний бодит нөхцөл байдал, нийгмийн шахалт, шаардлагын хүрээнд нарийвчлан авч үзэж, мэргэжлийн техник үндэслэлийг гаргах ёстой болно. Ингэснээр төрийн захиргааны үйлчилгээний гол нь хувьцаа эзэмшигчид ба иргэдийн хэрэгцээг авч үзэхэд чиглэгдэх төдийгүй тэднийг зах зээлийн эрсдлээс хамгаалах ёстой аж. Зах зээлийн эрсдлээс хамгаалах гэдгийг өөрөөр хэлбэл, зах зээл дэх шударга бус өрсөлдөөн, хууль бус үйлдлүүдээс төрийн албан хаагчид иргэдийн жам ёсны эрхийг хамгаална гэсэн үг юм. Энэ бол төрийн албан хаагчид улс төрийн бодлого шийдвэрийг хэрэгжүүлэхээс гадна чөлөөт зах зээлийн хэт шунахайрал, хуйвалдаан, шударга бус өрсөлдөөн, монополичилолоос нийгмийг хамгаалах төрийн албан хаагчдын нэмэгдсэн хариуцлага юм.

⁹¹ Bottom-up Approach Document, p. 9.

1. Нэмэгдсэн хариуцлага нь захиргааны сонгодог механизмын хяналт, сүүлийн үеийн үр дүнтэй менежмент, хөндлөнгийн аудитийн холбоогоор амжилтанд хүрнэ.
2. Хариуцлага нь бүх бодлогын ил тод байдлын зохицол бөгөөд ялангуяа интернэтийн өргөн хэрэглээг оролцуулснаар амжилтанд хүрнэ.
3. Үр нөлөө нь хуулийн байгууллагуудын болон нийгмийн үнэлэмжийн уур амьсгалын сайн зохицлыг өсгөснөөр, мөн төрийн албан хаагчид төрийн үйлчилгээгээрээ итгэмжлэгдсэн бол амжилтанд хүрнэ.
4. Өргөн тархсан мэдээллийн технологийг үр дүнтэйгээр өсгөснөөр амжилтанд хүрнэ.

Үүний үр дүн бол бие даасан төрийн албан хаагчид зорилгууддаа хүрэх арга замаа мэргэшлийн үүднээс зөв сонгож чадсан бол, мөн үр дүнд хүрсэн гэж бахархдаг, шагнагддаг бол, төрийн албан хаагчдын ёс зүйн итгэл төлөвшиж, нийгэмд итгэгдэж, тэдний легитим бэхжинэ.

Төрийн захиргааны эдгээр зарчмуудыг доорх байдлаар жагсаавал:

Төрийн бүтэцтэй холбоотой зарчмууд:

1. Төр хууль ёсны төрийн үйлчилгээг шууд хангахдаа зөвхөн төрийн тусгай үйл ажиллагааг л хангана. Энд төрийн эрх мэдлийг ашиглан төрийн нөөцийг хянах, нийгэмд мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлэх зэргийг хамааруулна.
2. Бусад нэмэлт үйл ажиллагааны үндэс нь нийгмийн нөхцөл байдлаас урган гарах зохицуулалт болон шинжлэх ухааны шинэ технологийг дэлгэрүүлэхэд чиглэгдсэнээр хуучин бүхнийг хамарсан үйлчилгээнээс ялгагдах ёстой.

Төрийн үйлчилгээтэй холбоотой зарчмууд:

1. Төрийн захиргаа нь мэргэжлийн өндөр түвшний төрийн албан хаагчид дээр суурилна. Төрийн алба нь ажиллагсадаа чадварынх нь дагуу элсүүлж, дэмжин, сайн цалинтай, төрийн ашиг сонирхлын дагуу бэлтгэсэн байх.
2. Төрийн албан хаагчид төрийн байгууллагын үр дүнтэй байдлын төлөө ажиллаж, орчин үеийн төрийн захиргааны сонгодог бюрократын зарчмыг ашиглан хуулийн засаглалыг хэрэгжүүлэх, үр дүнтэйгээр зардлыг бууруулж, орчин үеийн төрийн менежментийн туршлагын дагуу төрийн үйлчилгээг удирдан үйлчилгээний чанарыг өсгөх.

Менежментийн практиктай холбоотой зарчмууд:

1. Дэлхийд технологийн болон нийгмийн өөрчлөлт их хурдацтай байгаа тул төрийн албан хаагчид шийдвэр гаргахад илүү бие даасан байх ёстой болж байна. Энэ нөхцөлд нийгмийн хөгжлийн хурдтай нийцсэн оновчтой шийдвэр түргэн гарах боломж нэмэгдэнэ. Мөн агентлагуудын нийгмийн болон шинжлэх ухааны үйлчилгээ нь аутсорсчлогдчихсон, иргэний болон төрийн байгууллагын өмнө илүү хариуцлагатай байх ёстой болно.
2. Нэмэгдсэн хариуцлага нь захиргааны сонгодог механизмын хяналт, сүүлийн үеийн үр дүнтэй менежмент, хөндлөнгийн аудитийн холбоогоор амжилтанд хүрнэ.
3. Хариуцлага нь бүх бодлогын ил тод байдлын зохицол бөгөөд ялангуяа интернэтийн өргөн хэрэглээг оролцуулснаар амжилтанд хүрнэ.
4. Үр нөлөө нь хуулийн байгууллагуудын болон нийгмийн үнэлэмжийн уур амьсгалын сайн зохицлыг өсгөснөөр, мөн төрийн албан хаагчид төрийн үйлчилгээгээрээ итгэмжлэгдсэн бол амжилтанд хүрнэ.
5. Үр дүн нь бие даасан төрийн албан хаагчид зорилгууддаа хүрэх арга замаа сонгож чадсан бол үр дүнд хүрсэн гэж бахархдаг, шагнагддаг бол итгэгдэнэ.
6. Өргөн тархсан мэдээллийн технологийг үр дүнтэйгээр өсгөснөөр амжилтанд хүрнэ.

НОМ ЗҮЙ

1. United Nations' Economic and Social Council (2005) "Bottom-up Approaches and Methodologies to Develop Foundations and Principles of Public Administration: The Example of Criteria-Based Organizational Assessment"
2. Krygier M. State and bureaucracy in Europe: The growth of a concept // Bureaucracy: The career of a concept. L., 1979.
3. Ж.Штигилиц. Тогтвортой өсөлтөнд хүрэхийн тулд Зүүний үзлийг дага. Орч Д.Бадамдаш. 2009. <http://www.openforum.mn>
4. Ц.Батболд. Бюрократ онолын үндэс. УБ., 2013. Тод Магнат ХХК
5. Д.Рондинули, Ш.Чийма. Төрийн захиргаа ба ардчилсан засаглал. ОрчН.Даваадулам. УБ., 2008. НҮБХХ.
6. Ч.Сосормаа. Төрийн захиргаанаас нийтийн захиргаа руу. УБ., 2008. БИТ Пресс ХХК